

У Харкові дошкільнят годували маслом із кишковою паличкою

Правоохоронці Червонозаводського району Харкова з'ясували, що у дошкільні заклади постачали масло виробництва місцевого молокозаводу, який працював без відповідних дозволів і ветеринарно-санітарного контролю. Зразки масла відбрали на лабораторне дослідження, в результаті якого в продукції виявили кишкову паличку.

Держава хоче регулювати оплату за послуги нотаріусів

Міністерство юстиції пропонує закріпити в національному законодавстві чіткий механізм формування плати за послуги, які надаються нотаріусами. Про це поінформував міністр юстиції Олександр Лавринович. Запропоновано відповідний законопроект. Згідно з ним, розміри ставок і порядок сплати нотаріального збору визначатимуться Кабінетом Міністрів України. Передбачається, що схвалення вказаних законодавчих ініціатив дозволить створити єдину систему оплати нотаріальних послуг.

стільки мільйонів цигарок загальною вартістю понад 82 мільйони гривень вилучили з нелегального обігу податкові органи України протягом останніх півтора року. Про це повідомили у прес-службі Міндоходів.

Вчитель із 57-річним стажем Раїса ШАЙДА:

Якщо у вчителя нема почуття гумору, він повинен покинути роботу

Відмінник народної освіти України, нагороджена медаллю А. С. Макаренка, отримала Соросівський грант... Список досягнень учительки 21-ї школи-гімназії міста Луцька Раїси Шайди дуже великий. Інтелектуал, професіонал, людина відкрита і щира, з почуттям гумору, в свої 75 вона продовжує трудитися на педагогічній ниві. Раїса Аврамівна — одна з тих, про кого кажуть: Учитель із великої літери. Ті знання, які дала дітям на уроках хімії та біології, не одному знадобилися при виборі майбутньої професії. Багато її вихованців закінчили медичні університети, а тепер знані в Україні лікарі. Але найголовніше, що вона не тільки викладає дітям предмет, а й вчить їх життю. Раїса Аврамівна завжди у пошуку нетрадиційних форм подання матеріалу: учнів потрібно зацікавити, змусити думати та сприяти їх самовдосконаленню.

Сьогодні у 21-й школі-гімназії, яка, згідно з рейтингом, є однією серед найкращих в Україні, Раїса Аврамівна викладає медицину в старших класах. Замість традиційного залу вона запропонувала учням підготувати санбюлетені.

— Я не люблю стандартів, — каже педагог, — і ось подивіться, що вони попридумали, — розгортає плакати, виготовлені школярами. — Тут от — про лямбліоз, тут — про менінгококову інфекцію, це — про легтоспіроз, а це — кліщовий енцефаліт, — демонструє бюлетень у формі кліща, підготовлений ученицею Галиною Падалко. — Ці санбюлетені були під заголовком: «Навчаючись — навчаємо», — веде далі Раїса Аврамівна, — адже після того, як учні їх захистили, ми передали їх нашій медсестрі для змінної виставки. Таким чином освічуємо всіх дітей у школі. Частина санбюлетенів прикрашають стенди інфекційної лікарні, дитячої, що на вул. Чорновола.

Про учнів Раїса Аврамівна може говорити годинами, адже у кожного зі своїх вихованців вклала частинку душі. Каже: «Старалася дати їм глибокі знання й учила, як і своїх дітей, жити по совісті».

Починала свій педагогічний шлях у 1956-му вчителем біології та хімії Ямпільської середньої школи Хмельницької області, звідки сама родом. Потім доля закинула у місто Няндомо Архангельської області Росії. А на Волині Раїса Аврамівна із 1965 року — працювала у Ківерцівській середній школі №1, у школі №11 міста Луцька, була заступником директора Луцького медичного училища, а з 1995 року трудиться у школі-гімназії №21.

ЇЇ УЧНІ — ЇЇ ГОРДІСТЬ

Учителька дістає з шухляди фотоліблими, де на знімках зафіксовано незабутні моменти зі шкільного життя.

— Ось Саша Масіков і Слава Андрійченко, — показує своїх вихованців. — Чотири роки ставали призерами всеукраїнських олімпіад. Коли нагороджували їх, то казали: в нас не було такого, щоб два учні з одної школи від одного вчителя. Ми готувалися до міжнародної олімпіади в Австралії, але трьох балів не вистачило. Хлопці успішно позакінчували університети, і тепер Саша проходить тут, у Луцьку, інтернатуру в хірургічному відділенні, а Слава працює в Одесі. Додому приїжджав на такій шикарній машині, а колись був бідним і замкнутим хлопчиком. Але я людина сентиментальна і передусім намагаюся звернути увагу,

допомогти саме таким проблемним дітям, від яких відвертаються. Колись був у класі такий хлопчик Сергій, що крав. Мама його каже: «Раїсо Аврамівно, тільки ви можете дати йому раду». І от минуло 25 років, стукає хтось у двері. Відчиняю — Сірбожка стоїть на порозі! «Раїсо Аврамівно, я до вас, — каже. — Ви пам'ятаєте, який я злодій був? Прийшов вам руки цілувати за те, що ви з мене людину зробили. Я одружився і вже їду звідси, з Волині», — через сльози оповідає вчителька. — Це от Оксана Сагайдак, — продовжує розказувати про своїх учнів Раїса Шайда. — Зараз вона лікар-фармацевт. А це Романюк Оксана — друге місце з біології три роки поспіль тримала. Катя Романець зараз працює в англійській клініці в Києві. Коли я тільки сюди прийшла, то першою «ластівкою» була Мар'яна Гріцюк — вона мала третє місце на всеукраїнській олімпіаді. А це Шаварови: Маша лікарем стала, а Оля у соціальній сфері працює, і їхній брат Іван, він сам пісні пише. Кожного Різдва до мене приходять колядувати. А торік, коли лежала в лікарні, також відвідали, то весь медперсонал збігся їх слухати. А вони трьома мовами заколядували, дуже талановиті.

А ще Раїса Аврамівна багато повідала про туристичні походи, у які вирушала разом зі своїми вихованцями. І завжди це нові враження, нові історії. Наприклад, одного разу неслухняного учня, щоб «не нароби бід», прив'язала до себе, то так, у парі, й гуляли містом. А загалом Раїса Шайда до всього підходить із гумором. Мабуть, великою мірою через це її й люблять школярі. Педагог переконана, що коли в учителя немає почуття гумору, він повинен покинути роботу.

— Роблю, як писав Сухомлинський, — веду дітей у природу. Розстилаємо рядна, — пригадує піші походи, — кажу: діти, лягайте на спину, закривайте очі та слухайте, що вам нашіптує той дуб чи та береза. А тоді встанете, зробите собі за-

писки, а вдома підготуєте міні-твір. Природа — єдине, чому ми повинні вчитися, єдине, що робить нас кращими, а не віртуальний світ, що захоплює молодь тепер.

— Ось ми досліджували росичку, — продовжує гортати альбом зі знімками вчителька, — хижку рослину, занесену в Червону книгу. Це мене нагороджували якоюсь міжнародною грамотою, їх є багато, але одною я найбільше дорожу. Це грамота Соросівського вчителя. Джордж Сорос, який мав багато грошей, — пояснює, — частину виділив для України для значимих педагогів і студентів. Слава Романюк, якого я вчила, був Соросівським студентом. Як вибирали вчителів? Проводили анкетування в університетах із проханням написати прізвище педагога, який у школі найбільше дав у плані виховання та навчання. Близько 50 дітей написало моє прізвище. Тоді я отримала 1200 доларів. Такий був заробіток, що й не снилося!

ХОВАЛИСЯ ВІД НІМЦІВ У БУНКЕРІ

Бути педагогом у Раїси Аврамівни закладено генетично, адже її дід Патрикій Соколовський обіймав посаду директора Ямпільської гімназії, тато викладав математику й фізику, а мама вчила початкові класи. Саме батько прищепив доньці любов до книг. Раїса Аврамівна пригадує, як із братом ховалися вночі під ковдру, світили ліхтариком і читали.

— Ми жили бідно, але книжки завжди купляли, — каже Раїса Аврамівна. — Я перечитала всього Золя, Гюго, Дюма, Андре Моруа, Черкасова, Загребельного. У нас були твори Косинки, Грінченка, Еллана-Блакитного — у скрині лежали, і батько казав: цих книжечок людям не можна показувати. Ми з чоловіком мали хорошу бібліотеку, і донька моя також. Тепер от учні підказують новинки літератури, то я перечитую.

Довелося «скуштувати» Раїсі Аврамівни й гіркоти воєнного часу. До

сьогодні вона пам'ятає, як її сім'я переховувалася від німців у бункері, що тато збудував.

— У садку за хатою батько викопав такий великий льох, перекирили його шпалами, зверху ляда відкривалося — на три сім'ї був розрахований. — Але як люди на селі дізналися, що Аврам Степанович має такий бункер, то почали проситися і туди набилося чимало народу. А була серед нас Люська, красива така дівка, і захотіла вона одного разу вийти прогулятися. Через трохи відкривається ляда — а там стоїть Люська і каже: виходьте всі, бо тут німець. Вона нас видала. Німець сказав збиратися, мовляв, завтра буде поїзд і нас відправлять у Німеччину. Мама нас бурячинням обклала, каже: у дітей тиф. А німець настоює на своєму, що поїдеш, мов, сама, без дітей. А мама не здається, каже: ось діжка, мушу дітям хліба спекти. Тоді той німець десь відійшов. Аж бачимо — повертається з якоюсь цеглиною. Думаємо, буде нас нею вбивати. Молилось, як уміємо. Але виявилось, що то хліб. Мати нам порізала його. Ой який смачний був! Не знаю, що там сталося, якесь пожежа, але тоді німці десь поділися, а ми знову сховалися у ямі. Скільки там просиділи, не пам'ятаю. А коли вийшли, бо вже наші в селі були, то моя сестричка лежачи спати не могла, тільки сидючи, як у бункері. Потім на дифтерію захворіла та померла. Був ще брат, а після війни народилося ще двоє дітей.

СУЧАСНІ ПІДРУЧНИКИ — НІКУДИШНІ

Незважаючи на пережите і на легку педагогічну працю, Раїса Аврамівна сповнена оптимізму, енергії. І на роботі встигає, і для дому та чотирьох онуків часу вистачає. А ще, як розповіли її колеги, Раїса Шайда — душа колективу, згуртовує біля себе молодь.

— Дуже компанійська людина, — каже педагог-організатор Світлана

Ковальчук. — Веде у школі екологічну стежку. Немає вчителів, які б не консультувались із Раїсою Аврамівною, як робили свою клумбу, тому що кожен клас має закріплену за собою територію і старається оформити її найкраще. Раїса Аврамівна завжди творчо до всього підходить, її постійно нагороджують за цю екологічну стежку. І коли агітбригаду готували, то вона осторонь не лишалася: й не одну цінну ідею нам подала, й пісні складала, адже сама пише вірші. Ці пісні вже й інші школи запозицили — скачують в Інтернеті, але вже без авторства. День землі Раїса Аврамівна завжди гарно проводить, музика Чайковського лунає. Вона любить, щоб усе було святково.

— Людина, яка повністю віддається своїй роботі, — каже про старшу колегу вчительку історії Тетяна Моренчук. — Вона дуже творча. Її діти слухають, бо вміє їх захопити. Коли я прийшла у школу, не знала, як правильно поведистися, щоб завоювати авторитет у дітей. Раїса Аврамівна й каже мені: «Дивись у дитячі очі: якщо вони світяться, то ти на правильному шляху».

— Як до мене ставились і ставляться колеги? — розмірковує Раїса Аврамівна. — По-різному. Одні захоплювалися моєю працездатністю, але казали: так жити ми не хочемо. Інші вважали, що альтруїзм — негативна риса і в житті я нічого не досягла. Проте більшість вдячна, що я допомагала, особливо тоді, коли помочі не було від кого чекати. Саме ця більшість не відвернулася від мене у скрутну хвилину, коли чоловіку потрібно було робити операцію в клініці Амосова. У той час мені безкоштовно надала допомогу половина нашого міста, ніхто з них не захотів брати ніякої плати. Я тоді переконалася, що така безкорислива допомога має дуже високу ціну.

Ми поцікавилися у вчительки з багаторічним досвідом її думкою про сучасну освіту, про те, наскільки виправдані є теперішні навчальні програми, які перевантажують дітей.

— Так, діти дуже завантажені, — погоджується Раїса Аврамівна, — але річ швидше в тому, що немає сходинки. Наприклад, у курсі медицини є такий матеріал, який вони вчили на біології і ОБЖ, то добре, що я досвідчений вчитель і вибираю собі такий матеріал, щоб він не повторювався. Стару школу сьогодні критикують, але це неправильно. Доки я не навчу дитину писати рівняння реакції на основах, кислотах, то далі не піду. А ви подивіться на сучасний підручник із хімії для 7 класу, — бере книжку з полиці. — «Казочка» про Юлія Цезаря, ще про когось, а самої хімії нема. Це неправильно. Треба давати рівняння реакції, треба пояснити, що це прості двоатомні речовини, це — двоатомні, а це — багатоатомні. Діти мають запам'ятати, що гідроген — це елемент, а водень — це речовина. А от підручник 2004 року. Чого з нього хотіти? Тут є кілька помилок, та коли вчитель розумний, він їх побачить. Але в цілому книжка нормальна. Проте її вже списали і викинули на макулатуру. А це новіша. Подивіться, який поганий папір, яким дрібним шрифтом складено текст. Дитина читати не може, тим паче, що тепер у школярів багато проблем із офтальмологією. Навіщо було міняти? Чого не перевидати той самий? У новий же такі великі кошти вклали! Тепер про книжки для 8 класу. Ця от списана, проте вона в'ятею краща, ніж ось ця нова.

Раїса Аврамівна наскладала на столі цілий стос підручників: «Ось де гроші на освіту!».